

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พริกเป็นผักชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญในชีวิตประจำวันและในทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากคนไทยนิยมรับประทานอาหารที่มีรสชาติค่อนข้างเผ็ด จึงนิยมใช้พริกในการประกอบอาหารประจำวัน ใช้ในอุตสาหกรรมอาหารต่าง ๆ ใช้เป็นส่วนประกอบของยารักษาโรคบางชนิด ทั้งนี้เพราะว่าพริกเป็นพืชที่มีคุณค่าทางอาหาร มีสีและรสชาติที่ไม่อาจใช้ผลผลิตจากพืชอื่น ๆ มาทดแทนได้ พริกมีหลายชนิดและมีความแตกต่างกันอย่างมากทั้งขนาดของผลและรสชาติคือ ผลมีตั้งแต่ขนาดเล็กจนผลขนาดใหญ่และมีรสชาติตั้งแต่สไมเผ็ดเลย รสเผ็ดน้อยจนกระทั่งเผ็ดจัด จากคุณสมบัติที่แตกต่างกันดังกล่าวทำให้ขอบเขตการใช้ประโยชน์ของพริกค่อนข้างกว้างขวาง ประโยชน์ทางด้านการเป็นอาหารนั้นพริกเป็นได้ทั้งพืชผักและเครื่องปรุงแต่งรสชาติอาหาร เช่น เป็นเครื่องแกงต่าง ๆ เป็นต้น ในด้านอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องปรุงแต่งรส เช่นพริกแห้ง พริกป่น น้ำพริกเผา พริกแกง ซอสพริกและปลากระป๋อง เป็นต้น

ด้านการแพทย์ ประโยชน์ทางด้านการแพทย์มีการใช้พริกเป็นส่วนประกอบและส่วนผสมของยาต่าง ๆ ทั้งยารับประทานและยาทาภายนอกร่างกาย เช่น ยาที่ช่วยให้เจริญอาหาร และขับลม ขับปัสสาวะ แก้ไข้หวัด แก้ไอและชาง เป็นต้น

ด้านเศรษฐกิจในปัจจุบันพริกได้เป็นพืชผักเพื่อการส่งออกนำเงินเข้าประเทศปีละหลายล้านบาทอีกด้วย โดยส่งออกทั้งในรูปของพริกสดและพริกแห้ง ปีหนึ่ง ๆ จำหน่ายและส่งออก ในปี 2549/50 ส่งออกพริกสด ประมาณ 321 ตัน คิดเป็นมูลค่า 86.42 ล้านบาท พริกแห้ง 316 ตัน คิดเป็น 53.75 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร: 2550: 1)

พริกสามารถปลูกได้ทั่วทุกภาคของประเทศ แต่แหล่งปลูกที่สำคัญในปัจจุบันสามารถแบ่งตามขนาดของผลพริกได้ 2 ชนิด คือ พริกใหญ่ แหล่งปลูกที่สำคัญคือ เชียงใหม่ นครสวรรค์ อุตรดิตถ์ ลำพูน ราชบุรี นครราชสีมา ชัยภูมิ เลย และพริกเล็กแหล่งปลูกที่สำคัญคือ เชียงใหม่ นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ มุกดาหาร ชัยภูมิ ขอนแก่น นครราชสีมา อุบลราชธานี ศรีสะเกษ กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานีและชุมพร ซึ่งแหล่งปลูกดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่แล้วมีการปลูกเป็นแหล่งที่ถาวร โดยมีพ่อค้าเข้ารับซื้อผลผลิตเป็นประจำ และมีความ

สัมพันธ์ระหว่างผู้รวบรวมในท้องถิ่น พ่อค้ารับซื้อและเกษตรกรผู้ผลิต (พิทักษ์ เทพสมบุรณ์ 2547: 5-6)

จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจจำนวนมาก ซึ่งได้แก่ ข้าว ยางพารา ไม้ผล เงาะ ทูเรียน ฝรั่ง มังคุด สะตอ พืชผัก หอมแดง กระเทียม มะละกอและพริก โดยเฉพาะพริกในปี 2549/50 มีพื้นที่ปลูกประมาณ 17,509 ไร่ เกษตรกร 11,050 ราย มีพื้นที่ปลูกกระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ ทั้ง 20 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ(สำนักงานเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ 2549: 2) แต่ผลผลิตพริกก็ยังไม่มีคุณภาพตามที่ตลาดและผู้บริโภคต้องการ เนื่องจากกระบวนการผลิตของเกษตรกรที่ผ่านมามุ่งเน้นการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตเชิงปริมาณ มิได้คำนึงถึงผลกระทบต่อผู้บริโภค สังคมและสิ่งแวดล้อม เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้สารเคมีเป็นหลักในการควบคุมศัตรูพืช และเกษตรกรจำนวนไม่น้อยมีการใช้สารเคมีอย่างไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ จึงมีผลทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ก่อให้เกิดผลกระทบต่อดิน น้ำ อากาศและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งก่อให้เกิดจุดอ่อนในด้านการค้า ผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรเองในทุกระดับ (สำนักงานเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ 2549: 10-15)

ตั้งแต่ปี 2547 รัฐบาลได้กำหนดให้เป็นปีรณรงค์ความปลอดภัยด้านอาหาร (food safety) เพื่อให้อาหารที่ผลิตและบริโภคภายในประเทศมีความปลอดภัยได้มาตรฐานทัดเทียมสากล จึงได้มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปแนะนำส่งเสริมเกษตรกรให้นำระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practice : GAP) ไปปฏิบัติในฟาร์มของเกษตรกรอย่างจริงจัง ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้ที่ชัดเจน (กรมส่งเสริมการเกษตร 2549: 1) ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการยอมรับเกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพริกของเกษตรกรตามโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐานในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการกำหนดยุทธศาสตร์การเกษตรและวางแผนส่งเสริมการปลูกพริกในจังหวัดศรีสะเกษต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพสังคม เศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตพริกในจังหวัดศรีสะเกษ
- 2.2 เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานและแหล่งความรู้พื้นฐานการผลิตพริกของเกษตรกร
- 2.3 เพื่อศึกษาระดับการยอมรับเกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพริกของเกษตรกร

2.4 เพื่อเปรียบเทียบการยอมรับเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพริกระหว่างเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการกับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน

2.5 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตพริก

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพริกของกลุ่มเกษตรกรตาม โครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน ในจังหวัดศรีสะเกษ สามารถนำมากำหนดประเด็นที่ทำให้เกิดผลต่อการยอมรับเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพริก ได้แก่

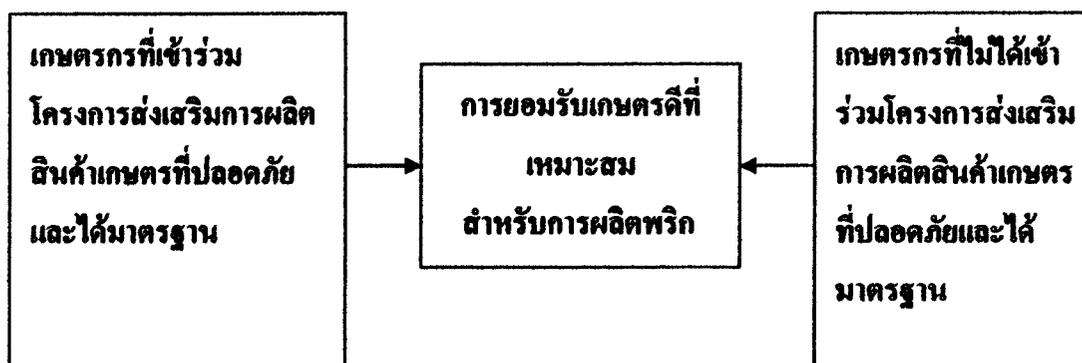
3.1 สภาพทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษาและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

3.2 สภาพทางเศรษฐกิจและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พื้นที่ถือครอง พื้นที่ปลูกพริก ต้นทุน ราคาผลผลิตพริก รายได้ รายจ่าย แรงงานที่ใช้ในการปลูกพริก ประสบการณ์ในการปลูกพริก การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม การฝึกอบรม การศึกษาดูงานและ การติดต่อเจ้าหน้าที่ที่ส่งเสริมการเกษตร

3.3 ความรู้พื้นฐานและแหล่งความรู้พื้นฐาน ความรู้พื้นฐาน ได้แก่ แหล่งปลูก พันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา การควบคุมศัตรูพริก การเก็บเกี่ยว วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวและการบันทึกข้อมูล แหล่งความรู้พื้นฐาน ได้แก่ ญาติ พี่น้อง เพื่อนฝูง คณะกรรมการบริหารศูนย์อาสาสมัครเกษตร ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ร้านจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่กรมวิชาการเกษตร เจ้าหน้าที่ส่งเสริม อบต. เอกสารวิชาการ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิกิทัศน์และอื่น ๆ

จากประเด็นดังกล่าวสามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 แผนผังกรอบแนวคิดการวิจัย (conceptual framework)

4. สมมติฐานการวิจัย

เกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการกับเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วม โครงการ มีการยอมรับเกษตรกรที่ เหมาะสมสำหรับการผลิตพริกตาม โครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้ มาตรฐานยอมรับมากกว่า

5. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาข้อมูลจากสมาชิกกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการกับเกษตรกรที่ ไม่ได้เข้าร่วม โครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐานในจังหวัดศรีสะเกษ โดยศึกษาเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การยอมรับ เกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพริก ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของเกษตรกร เกี่ยวกับการยอมรับเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพริก ดำเนินการวิจัยในช่วงฤดูกาลผลิตพริก ปี 2549/2550 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน กันยายน 2549 – กุมภาพันธ์ 2550

6. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยได้กำหนดศัพท์ที่ใช้ในวัตถุประสงค์เฉพาะด้านเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพริก ดังนี้

6.1 เกษตรดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practice:GAP) หมายถึง

กระบวนการผลิตที่ทำให้ได้ผลผลิตทางการเกษตรมีความปลอดภัยและคุณภาพเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค มีความปลอดภัยปราศจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ตกค้างในผลผลิต ความปลอดภัยจากจุลินทรีย์และโลหะหนัก ที่ก่อให้เกิดโรคต่อคน สัตว์และพืช ซึ่งกระบวนการผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมมีข้อกำหนดที่ต้องปฏิบัติเริ่มตั้งแต่ การคัดเลือกแหล่งปลูก พันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา การควบคุมศัตรูพริก การเก็บเกี่ยวผลผลิตพริก วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวและการบันทึกข้อมูล เพื่อให้ เป็นไปตามระบบมาตรฐานสินค้าเกษตร

6.2 การผลิตพริก หมายถึง กระบวนการตั้งแต่การเตรียมเมล็ดพันธุ์ การเตรียมดิน การปลูก การดูแลบำรุงรักษา การเก็บเกี่ยว วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวและการตลาด

6.3 พริก หมายถึง ผักในตระกูล Solanaceae มีชื่อสามัญว่า Chilli ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Capsicum frutescens* L. ในที่นี้หมายถึง พริกพันธุ์ที่ปลูกในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งได้แก่ พันธุ์จินดา หัวเรือ จินดายอดสนและซูเปอร์ฮอท (พันธุ์ลูกผสม)

6.4 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกพริกที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐานในจังหวัดศรีสะเกษ ปี 2549/2550

6.5 เกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกพริกที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐานในจังหวัดศรีสะเกษ ปี 2549/2550

6.6 การยอมรับ หมายถึง ความคิดเห็นของเกษตรกรในทางที่เห็นด้วยกับวิทยาการเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพริก

6.7 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของหน่วยงานราชการ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมปศุสัตว์ท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร

6.8 ระยะเวลาในการผลิตพริก หมายถึง ระยะเวลาในหนึ่งฤดูกาลของการผลิตพริก เริ่มตั้งแต่เดือน กันยายน 2549 ถึงเดือน เมษายน 2550

6.9 จำนวนแรงงานในครัวเรือน หมายถึง จำนวนแรงงานในครอบครัวที่ใช้ในการผลิตพริก

7. ประโยชน์ที่จะได้รับ

การวิจัยเรื่องนี้มีความสำคัญ เนื่องจากพริกเป็นพืชที่มีความสำคัญในชีวิตประจำวัน เกี่ยวกับการประกอบอาหารและเป็นพืชที่มีศักยภาพทางการตลาดทั้งในประเทศและส่งออก ต่างประเทศ จึงสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการผลิตพริกของ จังหวัดศรีสะเกษต่อไป